

njegovega duha popolnoma navzel; a ob enem je, kakor se zdi, naš pesnik preveč zanemarjal krščanske véde ali vsaj premalo jih gojil, tako, da bi mogel vzdržati se vsaj v ravnotežji z nekrščanskim duhom, kateri je od nasprotni strani nanj vplival. Krščansko obzorje so mu nekrščanske megle za-

temnile, da ni mogel več jasno gledati v solnce krščanstva ter duha oko si bistrili v verskih resnicah.« Mehkega, tako rahločutnega Gregorčiča so morale te besede boleti in sedaj, ko je hotel iti v pokoj, se jih je zopet spomnil.

(Dalje.)

Praznota.

France Bevk.

Luč je gorela. Pero je hitelo po rdečkastem, dišečem papirju. Na nežnih potezah obraza se je brala razburljivost zapisanih besed, gorečih kot srce, še v prstih blede roke so trepetale...

»Pišem Ti pismo in Ti ga ne bom poslala, ker Te nočem prebujati, ne žaliti; vesela sem, da misliš, da me ni več, ker čutim, da si srečnejši. Mislila sem, da ne bi bilo mogoče pozabiti. Ne, saj ni mogoče! Samo zamamiti se je mogoče, meni niti zamamiti ne!...

Kaj čutim? Praznoto, neizmerno praznoto. Ti ne čutiš tega, tudi ta papir ne more čutiti. A radi bolesti vama izročam, izlijem ta trenutek, radi očiščenja, kot bi se nekomu naslonila na rame, izjokala se. Oči so suhe, le prsti trepečejo, besede kričijo. Besede, tiho, potolažite se!

Ne obsojam Te, da si onemel, saj si mi bil dolgo solnce, oče mojih otrok, ognjišče ljubezni, neprestana pesem in rast od jutra do večera. Kako lepo je biti obsevan, podprt v viharju in cveteti! Zdaj, ko si šel in naju loči dalja, ali bi si trgal dušo, res, ali bi si trgal dušo? Ali bi delil srcé in muko? Ne zamerim, da si pozabil, dasi ne morem tega pozabiti.

Zakaj, kar sem čakala, to je prišlo. Silna praznota! Vprašujem se noč in dan, ali ne morem sama od sebe rasti, ali jaz z otroki nisem družina? Nisem! Otroci me gledajo, kot da sem tujka, zdi se mi, da me gledajo tako. In ker ne boš bral tega pisma, Ti povem, o Tebi otroci več ne vedó. Ko se boš vrnil, se bodo vprašali: Ali smo imeli očeta?

Kako sem šibka, zaničevana, brez moči, kadar sem sama! Poljana sem — ni dežja — suha ležim, rjava, spremenjena v praho. Cvetica sem — solnca ni — brez vonja in barve ginem v noč in slano. Glas sem — gluh se je odbil v brezračno daljavo... Da sem vedela, planila bi bila na Tvoje prsi in umrla na njih...

Kako rada bi se imenovala Močna, Sama, in to pismo bi bilo himna, Bogata bi mi bilo ime, pa stene so prazne. Prazna sta dan in noč, zemlja in

nebo, misel in izraz se mi zdita prazna brez Tebe. In niti govora nima ta praznota, niti šepetajočega ne, še ustnic ne pregiblje, kot otrok v spanju. Ne tiktaka ura, korak ne odmeva, ne šumi veter, ne voda... Molk, molk...

Omamila bi se, pa omamo bi prevpila ta praznota, ki nima meje, praznota nedrij in srca. Iščem Te in nimaš nadomestila, tako si bil velik. Prisluškujem vetru, diham zrak, da bi ujela en sam Tvoj daljni dih... V spanju in v sanjah dvigam roke v praznoto in če bi hotela jekniti, ni glasu. Ko planem k oknu, še luna ne sije, za goro se ne svetí... Ko bi tisti trenutek začula en sam krik, Tvoj smrtni krik če bi bil, ki ga z grozno slutnjo pričakujem, bi padla, objeti ga hotela, poljubiti, napolniti ž njim praznoto in ga čuvati, plakati, vzdihati — življenje ne bi bilo tako neznosno.

Bojim se življenja! Pa sem stala nekoč ob rožnem grmu s Teboj in vzklikala: Večno bi živela, večno! Zdaj se ta trenutek bojim naslednjega trenutka, vsak utripljaj sedanjosti je nova bojazen. Žensko srcé ne razume Tvojih dejanj, mož, Tvojih misli, mož, a vendar se ne vara in Te ljubi in tisočkrat bolj Te ljubi, ker je Močna samo v Tebi, Bogata samo v Tebi in cvetem in pojem samo v Tebi.

Ah, življenje! Teža svinca, ostrina noža! Morda Tebi sije in rosi vsak atom neznane tujine, da si postal molk, a meni siješ in rosiš samo Ti. Srce mi razmika, pije mi kri. Padla bi pred to praznoto in zavpila: Praznota, ali si Bog, da si tako neskončna, vsepričujoča!? Ubij me! Praznota ne ubije, samo bije, bije! Stene molčijo, niti v luči ne cvili, ne zaškriplje črvč v lesu. Ali je onemelo vse, ali visim v neskončnosti med nebom in zemljo?

Zavese potegnem z okna in diham, prisluškujem... Jaz, šibka, Uboğa, ne slišim ničesar, ne čutim Tvojega diha... Pa pravijo, da zraste roža od srca do srca, da se sliši klic skozi daljo. O, še smrtnega krika ni, ki ga z grozno slutnjo čakam, da bi mogla zajokati... Molk, molk...

Kako naj Te prosim, rotim, pozdravljam, ko ne boš bral tega pisma? ... Ne ...»

P. S. »Ali sem pozabila, ali hotela zamolčati? Misel me je izbičala, zaprla sem okna, naložila žerjavice ... Še ena misel nate ... Ne, ne! Planila sem k oknu, ga odprla. Ne, ne! Kako strašno se bojim naslednjega trenutka, a živeti ga hočem za

vsako ceno, živeti! Izživeti praznoto, izčrpati morje! ...» —«

Pero je padlo na mizo, obraz v dlani. Že je ležalo pismo pretrgano pred njo. Ali naj piše novo, piše vso to večnost trenutkov ...? Nagnila se je in telo se je potresalo brez vzdih, brez solz v bolesi praznote ... Jutri bo napisala novo pismo.

Tlačani.

Dr. Ivan Pregelj.

XX. Predzadnje poglavje.

Čudovito se je bil postaral Andrej Laharnar. Njegovo obličje, ki je sicer odsevalo zdrave dobrodušnosti, je bilo postalo rumenkasto in mirne oči so bile kakor izgubljene in plahe. Ponoči se je zbujal od čudnih slik in strašecih ga misli in potem se je zastonj mučil, da bi zopet zaspal. In tako je vstajal neredkokrat o polnoči, ob eni, ob dveh, se oblekel in šel v polje ali gozd. Za hip se mu je duša tedaj upokojila. Nove, neznane mu svetove, glasove, barve mu je nudila tista tajna nočna doba od polnoči do treh, ko je že zapel prvi kos in je utihnil slavec in je prvi solnčni pramen šel daleč nad obzorjem v vsemir mimo sence, dočim je ozračje na vzhodu rahlo bledelo, ko da blede sun-koma, vse jače, kakor bolečina, ki prihaja počasi in vedno jasneje.

Ena misel je v teh urah, ko je snival dnevu naproti, večkrat zablodila skozi njegovo glavo. Kadar ga je lepota noči in prve zarje za hip raznežila, ga je obšlo čuvstvo praznote. »To vse nič ni. Zemlja gre svojo pot, samo meni, ki zdaj bolj rano vstajam, je vse to novo, nova rosa, novo cvetje, nov svit jutranjice, prvi klic kosa in petelina iz senčne globeli.«

In s trpkostjo je mislil:

»Kako je to čudno, čudno na svetu. Pride zima, pride pomlad, poletje in zima, dan na noč in noč na dan. Gibanje, in je vendar vse mrtvo, ne misli, ne čuti, ne dvomi, ne spi in ne čuje, ne trpi.«

To vsakdanost v naravi je zaslutil Andrej in s trpkostjo je moral primerjati svoje življenje z življenjem zemlje. In je čutil, da to solnce in to jutro ne moreta iz te vsakdanjosti ven, in je čutil, da ne more ni človek iz vsakdanjosti. In kaj je ta vsakdanjost? Življenje!

»Ali je to življenje? Petdeset let živiš, delaš, trpiš, sovražiš, upaš, in vse, čemu? Ali moreš iz vsakdanjosti ven? Ali more solnce in zarja in noč?«

In je videl:

»Ni vredno živeti!«

Nevoljen se je dvignil. Bilo je nekaj v njem, kar mu ni dalo obstati. Od vasi se je čul glas jokajočega dojenčka.

»Kako da ga ne sliši, Mica,« je mrmral nevoljno, »a trdo spi, žena!«

In tisti hip je vstala v njem misel:

»Živeti je vredno.« Prikimal je z glavo: »Kaj vem jaz, kaj se pravi živeti, ker nimam otrok.«

Nekega dne zjutraj je odprl Andrej bukve in je bral:

»Preklet bodi, kir fturi, de en Slejpiz sahaja na poti. Inu vus folk ima rezhi: Amen!«

Tedaj mu je zarezal po ušesih dojenčev jok. In naraščal je v neizmernost, kakor jok tisočev. In možu se je zdelo, da vidi njih tisoče jokajočih pred seboj. Lačni so in nagí, drobna telesca, blede, neokretna. Toda obličja so jim kakor starcem. To je vedno tako, kadar dojenček joče.

»Kje so matere?« je ležal možu očitek na ustnicah, in ga ni izrekel. Zganil se je notranjega nemira:

»Hudič mi vsaja te misli,« je mrmral in listal po bukvah; in je bral:

»Gospod bo tebe pred tvojimi Sovrashniki pobil. Po enim poti bošh vunkaj fhàl, k' nym, inu po sedem potih bošh pred nymi béshal.«

Pokril si je za hip oči z roko. Ko je roko odmaknil, je čital:

»Tvoj Voll bo pred tvojma ozhima saklan, ali ti ne bošh od njega jedil — Ta fad tvoje Deshele, inu vse tvoje pèrdelanje bo en folk fnejdil, kateriga ti nesnašh!«

»Hrvatjel!« je jeknil mož, in misel, da li ni morda blazen, mu je zarezala v možgane. Obupno je položil roko na bukve:

»Prej si drugače povedala, zakaj govoriš zdaj tako? Ali si prej lažala, ali se lažeš zdaj!«

Mož je planil kvišku: